

cneaz este denumit *Berladnik* și în care se vorbește de prădăciunile făcute de dinsul împotriva pescarilor halicieni la Dunărea de jos, dar falsificatorul n-a înțeles bine și a tras concluzii greșite din textele folosite: Ivanko Berladnik nu apare în istorie în 1134, ci abia în deceniul următor. El nu se putea intitula cneaz «al scaunului Haliciului». Berladnicii, în cronicile rusești, după Ioan Bogdan, ar însemna cete prădalnice neașezate.

În anul următor, filologul rus A. I. Sobolevski a publicat și el un studiu asupra pretensei diplome birlădene, semnalând greșeli de gramatică slavă în această diplomă și conchizând că falsificatorul a fost un român care cunoștea mai bine documentele slavo-române mai târziu decât cele vechi rusești¹. De atunci, cei mai mulți învățați care s-au ocupat cu istoria României și a Ucrainei au considerat acest document ca fals, deși un număr de cercetători l-au socotit și-l socotesc încă autentic².

Împrejurările în care a fost găsit documentul, după spusele lui B. P. Hasdeu, sînt suspecte; nimeni n-a mai văzut actul, despre care Hasdeu spune că ar fi fost găsit de tatăl său la un oarecare V. Rolski, pretins urmaș al lui Dimitrie Cantemir. Între cele două versiuni ale diplomei, amîndouă publicate de Hasdeu în 1860 și 1869, sînt mari deosebiri de transcriere; avem a face cu o corectare a textului, o încercare de a înlătura greșelile de ortografie și de fonetică slavă aflate în prima ediție³. Totuși, dintre filologii români a mai susținut autenticitatea diplomei birlădene Ilie Bărbulescu, afirmînd că grafia *os* în loc de *s*, socotită ca o dovadă a falsului, s-ar regăsi însă în anumite texte chirilice⁴. Numai că grafia amintită se găsește exclusiv în prima ediție a lui Hasdeu, în «Instrucțiunea publică», și ea a fost subtilizată în a doua ediție din «Traian», nouă ani mai târziu, deoarece însuși editorul o socotea suspectă.

Autenticitatea diplomei birlădene este și azi admisă de unii cercetători străini, dar nu s-au mai adus alte argumente împotriva dovezilor fonetice, diplomatice și istorice prezentate de cercetătorii amintiți⁵. Privilegiul dat de

¹ A. I. Sobolevski, *Грамота князя Иванка Берладника*, în *Труды Восьмого археологического съезда в Москве 1890 г.*, 1890, II, p. 173—174.

² Cf. N. I. Daškevič, *Подлинность грамоты князя Иванка Ростиславича Берладника от 1134 года*, în *Сборник статей по истории права посвященный Владимирскому Буданову*, Kiev, 1904, p. 366—381, declară diploma ca autentică, deoarece greșelile din text, pe baza cărora actul a fost declarat fals, s-ar datori copistului și nu scriitorului actului. Un asemenea contraargument ar putea fi eventual valabil în privința foneticii, nu însă și a formularului diplomatic, care nu putea fi modificat de copist.

³ Cf. P. P. Panaitescu, *Diploma birlădeană din anul 1134 și hrisovul lui Iurg Koria-tovici din 1374*, în «*Revista istorică română*», II, 1932, p. 47—58.

⁴ I. Bărbulescu, *Cu privire la diploma birlădeană din anul 1134*, în «*Arhiva*», XXXIX, 1932, p. 87—88 și XL, 1933, p. 89.

⁵ În istoria colectivă a Uniunii Sovietice, *Очерки истории СССР*, pentru veacurile IX—XIII, Moscova, 1953, p. 368—369 și 715—716, autenticitatea diplomei birlădene este considerată ca incontestabilă și se trag concluzii istorice din textul ei. În schimb, într-o lucrare recentă asupra feudalismului în Moldova, N. A. Mohov (*Молдавия эпохи феодализма*, Chișinău, 1964, p. 81—83) discută textul diplomei birlădene și nu se pronunță categoric asupra autenticității, dar reține din argumentele istoricilor români cinci dintre ele: a) data de la era creștină, care în documentele haliciene apare abia în veacul XIV, b) orașele Mesembria și Haliciul mic (Galați) nu existau în secolul XII, c) fraza «în numele Tatălui și al Fiului» nu se află în invocațiile documentelor decât în sec. XIV, d) pînă la 1144 Ivan Rostislavici cîrmuia la Zvenigorod, activitatea lui la Halici și la Dunăre începe, după spusa letopi-sețelor, abia după 1144, pe cînd actul e datat 1134, e) cîteva greșeli caracteristice în scrierea cuvintelor, în ediția I a diplomei și anume acelea care provin dintr-o limbă tîrzie, au fost corectate în ediția a II-a. Aceasta indică faptul că Hasdeu știa că diploma este un fals.